

**Jaarplan
Kenniscentrum
Vlaamse Steden
2016**

Inhoud

Profiel	Programma's	Andere opdrachten
3 Woord vooraf	13 Demografische uitdagingen en capaciteitsvraagstuk	31 Trefdag Sociaal 2016 en Trefdag Voedsel
6 Wie is het Kenniscentrum?	20 Transitie en transformatie	31 Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse regering en voor minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie
7 2016: Scharnierjaar in de voorbereiding van de volgende samenwerkings-overeenkomst	23 Europa in de Vlaamse centrumsteden - De Vlaamse centrumsteden in Europa	
8 Communicatie		
10 Actualiseren van databanken websites	28 Wonen in de stad	

Profiel

Woord vooraf

Steden staan wereldwijd voor grote uitdagingen. Dat is in Europa en in ons land niet anders. Een groeiend deel van de bevolking ziet ze als leef- en werkplekken waar ze invulling kunnen geven aan hun hoop en verlangens. De steden bieden een groeiend aantal mensen een boeiend perspectief. Maar om aan die verwachtingen een goed, d.i. een duurzaam en omvattend – ik bedoel hiermee ook inclusief - antwoord te kunnen geven is er een competente en goed uitgeruste overheid nodig.

Meer dan ooit moet de overheid op een breed front actief zijn en op een brede waaier van vragen een antwoord bieden: hoe kan er tegenover die toenemende demografische druk en diversiteit voldoende capaciteit worden voorzien voor huisvesting – niet in het minst sociale huisvesting -, voor onderwijs, zorg? Hoe kunnen we het ruimtegebruik slimmer organiseren, zodat de aanhoudende aanslag op de open ruimte een halt kan worden toegeroepen? Hoe kunnen we de leegstand – denken we maar aan het groot aantal leegstaande kerken- beter in beeld brengen en planmatig tegengaan door een uitdagende herbestemming? Hoe bevorderen we over de grenzen van de diversiteit van leeftijden, afkomst, overtuigingen, leefsituaties, aspiraties, ... een sterke sociale cohesie in onze stedelijke gemeenschappen? Hoe kan het uittekenen van beleid ondersteund worden door een goede dataverzameling en –beheer? Hoe kan communicatie én participatie leiden tot meer draagvlak en opnemen van verantwoordelijkheid? De lijst van uitdagingen is lang!

Het gaat hier om een ‘urban agenda’ die niet alleen een bevredigend antwoord kan krijgen in termen van meer of minder. Het moet eerder en veelal gewoon anders. De transformaties en transitie die zich opdringen, vragen om co-creatie, om nieuwe coalities, om disruptieve vormen van denken, om de afbraak van een top down denken en een hiërarchische benadering. De uitdagingen, die voorliggen, vragen om een breed front van geëngageerde en creatieve mensen, organisaties en instellingen ‘nieuwe stijl’, en bedrijven voor wie het directe gewin niet als eerste of enige ambitie voorop staat, ... De overheden op elk niveau – lokaal, Vlaanderen én niet het minst Europa - zullen hierbij op diverse manieren een sleutelrol spelen: detecteren, faciliteren, regie voeren, bemoedigen en ontraden, krachtig ingrijpen, voorbij het pragmatisme lijnen uitzetten voor de toekomst, ...

Steden blijken door de eeuwen heen labo’s voor vernieuwing. Hier kan men de nodige kritische massa verzamelen. Steden bieden speelruimte voor verkennen en pionieren. Er is ruimte om te experimenteren en nieuwe oplossingen te formuleren. Vandaag krijgen die in de steden hun praktijk. Maar morgen krijgen die ook in gemeenten met een kleinere schaal hun toepassing in een aangepaste versie.

Onze steden kunnen dit allemaal niet alleen. Of beter, samen kunnen ze meer. ‘Samen’ betekent dan zeker onderling, maar ook interbestuurlijk met sterke banden met Vlaanderen en Europa. Europa ziet veel goede redenen om met haar ‘Strategie 2020’ beroep te doen op de medewerking van de steden en zet zelf ook meer en meer in op de implementatie van een ‘Urban Agenda’: “The pillars of the Europe 2020 strategy, smart, sustainable and inclusive growth, cannot be achieved without the active involvement of Europe’s cities. Issues like unemployment, climate action, and social inclusion, have to be tackled in cities.”

Het Kenniscentrum van de Vlaamse Centrumsteden kan een belangrijke bijdrage leveren tot het versterken van de mogelijkheden en de uitrusting van steden: gerichte studieopdrachten die een aantal problemen kunnen uitdiepen en verduidelijken en die tegelijk oplossingen en strategieën kunnen aanreiken, het bevorderen van kennisopbouw en de uitwisseling van inzichten en ervaringen, het opzetten van fora, waarop diepgaand van gedachten kan worden gewisseld, en waarop ‘good

practices’ ter inspiratie worden vooruit geschoven. Dan zijn er ook nog: de dagdagelijkse opvolging van het bovenlokale beleid, voor zover dit voor de steden relevant is, de ontsluiting van data, het behartigen van de belangen van steden en hun inwoners bij de wet- en decreetgever en bij de subsidiërende overheden...

Het jaarplan 2016 is het sluitstuk van een tweede vijfjarenplan, sinds het Kenniscentrum door de Vlaamse Centrumsteden collectief op sporen werd gezet. Dit jaar is dan ook een scharnierjaar. Het komt er dit jaar op aan goed af te werken wat reeds eerder werd aangezet en tegelijk reeds vooruit te kijken naar wat voor de toekomst moet worden aangepakt. Dit vraagt om een brede mobilisatie van bestuurders, medewerkers, experts uit binnen- en buitenland om zo finaal onze steden beter voor te bereiden op en te ondersteunen voor die vele boeiende uitdagingen die er nu reeds en morgen nog talrijker zullen zijn.

Luc Martens,
Voorzitter

Wie is het Kenniscentrum?

Het Kenniscentrum Vlaamse steden is een Interlokale Vereniging opgericht in 2007 onder impuls van de dertien centrumsteden en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG). De samenwerking wordt geformaliseerd door een samenwerkingsovereenkomst met een looptijd van vijf jaar. De duur kan telkens verlengd worden met maximaal vijf jaar bij beslissing van de gemeenteraad van de Centrumsteden en van de Raad van Bestuur van de vzw VVSG. Eind 2011 werd de tweede samenwerkingsovereenkomst 2012 – 2016 door alle partners goedgekeurd.

Samen met de VVSG vormen de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de OCMW's van de centrumsteden, het team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid en Belfius de belangrijkste partners. Bovendien wordt alle kennis en informatie breed toegankelijk gemaakt via de website van het Kenniscentrum.

Het Kenniscentrum wordt aangestuurd door:

- het beheerscomité samengesteld uit de 13 burgemeesters en een vertegenwoordiger van de VVSG;
- het dagelijks bestuur dat bestaat uit een delegatie van de stadssecretarissen, een vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de VVSG, een vertegenwoordiging van de OCMW's en van de financieel beheerders van de centrumsteden;
- werkgroepen die de programma's voeden en ondersteunen.

Voor de personeelsbezetting wordt geopteerd voor een kleine en slagvaardige staf. De coördinatie van het Kenniscentrum is in handen van Linda Boudry daarin bijgestaan door Frederik Serroen.

2016: scharnierjaar in de voorbereiding van de volgende samenwerkingsovereenkomst

Eind 2016 zal de tweede samenwerkingsovereenkomst ten einde lopen. Dat is de perfecte aanleiding om de ontwikkeling van het Kenniscentrum opnieuw te evalueren.

Op 1 januari 2013 gingen de nieuwe stadsbesturen van start. In de loop van 2012 is ruim tijd genomen om het nieuwe programma van het Kenniscentrum in overleg met de steden op te bouwen. Die open en participatieve aanpak werd gewaardeerd en is zeker mee de verklaring waarom in de programmaperiode 2012-2015 veel intensere contacten en interactie met de stadsbesturen zijn gegroeid.

Op voorstel van het dagelijks bestuur van het Kenniscentrum en na ruggespraak met het secretarissenoverleg van de 13 centrumsteden werd geopteerd dezelfde werkwijze te hanteren in de aanloop naar de derde samenwerkingsovereenkomst.

- Aan de gemeenteraden zal eind 2016 gevraagd worden om de werking verder te zetten. De Interlokale Vereniging Kenniscentrum Vlaamse Steden zal daartoe een zelfevaluatie opstellen voor de programmaperiode 2012 – 2015. Dit document moet de gemeenteraadsleden inzicht geven in de werking en die werking ook evalueren. Het document zal bestaan uit twee delen. In een eerste deel maken we een evaluatie op grote lijnen: hoe kijken we op die tweede

termijn terug? Vinden we dat de ambities gerealiseerd zijn? In een tweede deel geven we een meer toegespitst overzicht van de activiteiten op de belangrijkste werksporen in de voorbije vier jaren. We houden dat beknopt en verwijzen zoveel mogelijk naar de website voor wie over bepaalde aspecten meer wil lezen.

- In de eerste jaarhelft van 2016 brengen we opnieuw een bezoek aan alle managementteams van de 13 centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Tijdens dat bezoek presenteren we enerzijds de werking van het Kenniscentrum tijdens de periode 2012 – 2015 met aansluitend de mogelijkheid tot het stellen van vragen, het formuleren van bemerkingen,... Anderzijds wordt de vraag toegelicht die we conform de afspraken in het dagelijks bestuur aan alle managementteams zullen voorleggen: Welke drie grote thema's/ programma's / uitdagingen zijn voor jullie stad de volgende jaren prioritair op te nemen in de planning/werking van het Kenniscentrum - en waarom die?
- De som van die prioriteiten per stad levert ons een longlist op die als input zal dienen voor de voorbereiding van de nieuwe programmaperiode die start begin 2017.

Communicatie

Door de veelheid aan partners en thema's in het stedelijk veld is het voor de Vlaamse steden niet altijd eenvoudig in de enorme stroom informatie hoofd- en bijzaak van elkaar te onderscheiden. Het Kenniscentrum wil hen daarom ondersteunen bij het filteren en structureren van deze informatietoevloed. Via uiteenlopende digitale instrumenten wil het Kenniscentrum daarnaast ook zelf actief en liefst innovatief communiceren met haar verschillende partners en stakeholders.

Stofferen portaalsite

De portaalsite, www.kenniscentrumvlaamsesteden.be, is de spil van het informatieaanbod en de communicatie van het Kenniscentrum. De site biedt verschillende zoekmogelijkheden om binnen de kernthema's van het Kenniscentrum snel de nodige informatie en achtergronden te vinden. De openingspagina wordt verschillende keren per maand vernieuwd. 327 nieuwsitems werden daar gepubliceerd tussen 1 januari 2012 en 31 december 2015.

De website wordt stelselmatig geactualiseerd naarmate de inhoudelijke werkzaamheden van het Kenniscentrum vorderen. Zo werden verschillende deelpagina's verder aangevuld naar aanleiding van de opmaak van het jaarverslag 2015. Sinds 17 januari 2011 beschikken we over een gebruikersregistratie. Daaruit kunnen we afleiden (stand van zaken op 31 december 2015) dat de website sindsdien 80.426 keer is bezocht en dat 267.983 pagina's werden bekeken. Tot eind 2015 is de website

door 53.819 unieke bezoekers geconsulteerd.

Opmaak maandelijkse nieuwsbrief: bij de doelgroep in de bus

In elk nummer van de nieuwsbrief biedt het Kenniscentrum een goede mix aan van onderwerpen (naar inhoud en type): aankondigingen van acties, activiteiten of publicaties, standpunten in (actuele) beleidsthema's, kennisitems (verwijzing naar een verschenen studie, een dossier dat door een werkgroep is samengesteld, etc.), beleidsitems van het Kenniscentrum (een nieuwe partner, een nieuw thema), linken naar interessante websites, informatie rond stedenbeleid in het buitenland,... De nieuwsbrief telde eind 2015 6.659 abonnees. Om tegemoet te komen aan de vraag om de overload aan 'Europese' informatie (sites, events, projecten) te filteren op het belang voor de centrumsteden en een maximale doorstroming van de geselecteerde informatie naar de steden te garanderen heeft het Kenniscentrum haar Europawerking verder gedigitaliseerd via een vast item in de nieuwsbrief.

Actualiseren website complexe stadsprojecten

De centrumsteden bouwden de voorbije jaren heel wat kennis op rond complexe stadsprojecten. Deze waardevolle kennis en informatie rond stadsprojecten zat echter in brokjes en beetje verspreid. Sinds de lancering van een website www.complexestadsprojecten.be in juni 2012 beschikt het

Kenniscentrum over een goed kennisplatform langs waar de opgebouwde knowhow op een samenhangende manier gebundeld en gedeeld wordt met alle spelers in dit domein: de centrumsteden zelf, andere lokale besturen, bovenlokale overheden én de private sector. De website is online sinds juli 2012 en werd intussen 30.164 keer bezocht, 96.516 pagina's werden geconsulteerd door 22.779 unieke bezoekers (stand van zaken 31 december 2015).

Website 'herbestemming kerken'

In 2014 inventariseerde en documenteerde het Kenniscentrum 250 herbestemde kerken in binnen- en buitenland. In 2015 werd al dat materiaal verwerkt tot een nieuwe website www.herbestemmingkerken.be die de bezoeker toelaat om kerken te selecteren op 'ligging' (8 categorieën) en 'huidige functie' (20 categorieën). Voor elke herbestemde kerk werd een fiche opgesteld die naast de ligging en de huidige functie(s) een beknopte historiek van het kerkgebouw bevat alsook foto's, contactgegevens en linken naar relevante sites. De website is sinds de lancering op 20 oktober 2015 al 3.505 keer bezocht en 7.913 pagina's werden bekeken. Tot dusver is de website door 2.846 unieke bezoekers geconsulteerd.

Website 'tijdelijk gebruiken'

Het Kenniscentrum bestudeerde in 2015 aan de hand van binnen- en buitenlandse voorbeelden de condities waaronder

tijdelijke invullingen in Vlaanderen een volwaardig instrument kunnen worden: mogelijke functies, kritische succesfactoren, vereist wetgevend kader, kostprijs, rol van lokale overheden, administratieve vereisten,... Al deze informatie wordt in 2016 verwerkt tot een website die gelanceerd wordt op een studiedag op 23 februari 2016.

Actualiseren van databanken websites

Instrumentendatabank lokaal woonbeleid

Deze ging in november 2011 online. De databank wordt halfjaarlijks geactualiseerd, bij die gelegenheid wordt nieuwe informatie toegevoegd en wordt bestaande informatie aangevuld, aangepast of verwijderd. Het Kenniscentrum spreekt de verantwoordelijken binnen de steden daarbij aan om de nodige aanpassingen door te voeren. De volgende actualisatieronde wordt opgestart in januari 2016.

Website complexe stadsprojecten

Het redactieteam (Hardwin De Wever, Philippe Van Wesenbeeck, Luk Vanmaele, Philip Moyersoen, Mieke Gevaert, Marc Martens, Jan Schreurs, Marc Bauwens, Stijn De Vleeschouwer en Linda Boudry) zal ook in 2016 een actualisatie van de website doorvoeren en alle reacties, aanvullingen, noodzakelijke aanpassingen.... verwerken en bij die gelegenheid een begeleidende nieuwsbrief opstellen.

De redactieraad buigt zich ook telkens over thema's die opduiken bij het ontwikkelen van stadsprojecten. In de voorbije jaren kwamen zo de evaluatie van stadsprojecten en de noodzaak van de opbouw van een klassemment en archief aan bod. In 2015 en 2016 is dat thema 'Plaats voor werk in stadsvernieuwing'. We startten in 2015 met het

stofferen van een interne discussienota. Michiel Van Balen, de projectcoördinator van het project De Hoorn in Leuven, stond in voor de redactie. Op die tekst werken we in 2016 verder. De redactieraad werd eind 2015 daartoe tijdelijk uitgebreid met Isabelle Verhaert en Klaas Meesters van Labo XX Werk.

Website 'herbestemming kerken'

Het Kenniscentrum zal met de projectleider van het projectbureau herbestemming kerken de nodige afspraken maken over de jaarlijkse update.

Programma's

De meeste programma onderdelen die in dit jaarplan voorzien zijn, bouwen verder op ontwikkelingen in 2015. Enkele programma onderdelen die in 2015 om diverse redenen niet opgestart konden worden, vatten we aan in 2016. Hieronder worden de werksporen in de diverse programma's verder toegelicht.

Demografische uitdagingen en capaciteitsvraagstuk

1. O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie in functie van beleidsvoorbereiding en evaluatie

Vandaag worstelen de centrumsteden met gestructureerde data-analyse en bruikbare rapportering, met indicatoren en systemen om die op te volgen. Een toenemende behoefte aan O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie, aan rapporterings- en visualisatietools wordt gecapteerd. De invoering van de beheers- en beleidscyclus is hier zeker niet vreemd aan.

De lopende initiatieven binnen deze programmalijn worden verder ontwikkeld. Tegelijk wordt bekeken hoe het Kenniscentrum tegemoet kan komen aan bijkomende noden die de steden hebben geformuleerd. Een werkgroep o.l.v. verschillende secretarissen komt samen om strategische keuzes te maken en de geplande initiatieven zoveel mogelijk te stroomlijnen.

1.1 Rapporterings- en visualisatietools

De beleids- en beheerscyclus zijn intussen verankerd in de werking van overheden. De bestuursakkoorden vormen de basis voor het uitwerken van de het meerjarenplan en doelstellingen

op verschillende niveaus, die dan verder geoperationaliseerd worden naar concrete actieplannen en acties. Daaraan worden ook de beschikbare mensen (rollen en verantwoordelijkheden worden geëxpliciteerd) en middelen gekoppeld voor de optimale realisatie.

Het opvolgen van de realisatie van de doelstellingen vraagt een traject van plannen, doen, opvolgen en bijsturen. Daarvoor is nood aan een rapporteringsproces dat het college en de leidinggevenden in staat stelt om op het juiste niveau op te volgen, om knelpunten te escaleren naar het juiste niveau en op te lossen. Het rapporteringsproces vraagt duidelijkheid over wat we willen meten in de realisatievoortgang en hoe we dat gaan aanpakken. Daarvoor zijn enerzijds een uitgebouwde meet- en rapporteringsstructuur nodig waarbij gebruik gemaakt wordt van verschillende bronnen en systemen die allemaal aan elkaar gelinkt moeten worden en anderzijds gepaste technieken van (visuele) voorstellingen.

De steden (alle lokale besturen trouwens) zoeken naar een meer optimale meet- en rapporteringsstructuur om de beleidsvoortgang en de uitvoering van het strategisch meerjarenplan te monitoren. Alvorens met de stadssecretarissen van de centrumsteden en de leidend

ambtenaar van de VGC de verwachtingen scherp te stellen zal de vraag gedocumenteerd worden welke rapporteringen er vandaag gemaakt worden, hoe dat gebeurt en welke bijkomende verwachtingen leven.

1.2 Workshopreeks 'Data en Geografische Informatie Systemen -toepassingen'

De workshopreeks 'Meten, weten en beleid' sloot in 2015 af met een workshop rond GIS. Die workshop leverde een aantal vaststellingen op:

- 80 % van de data zijn op één of andere manier ruimtelijk gelieerd en zijn dus te koppelen aan of hebben te maken met een locatie, bv. een adres, een wijk ...;
- GIS is meer dan een digitaal kaartje, het is een dynamisch en interactief instrument voor het voorstellen en bevragen van ruimtelijke informatie;
- GIS heeft een grote 'integratiecapaciteit' wat data betreft;
- GIS is inzetbaar voor terreinwerkers, voor communicatie, voor dossierafhandeling, voor beleidsvoorbereiding- en rapportering;
- GIS moet veel toegankelijker, minder exclusief en veel begrijpelijker worden. GIS-medewerkers moeten beter leren spreken in de 'taal van de organisatie';
- Buiten onze administraties zijn heel wat data voorhanden (GSM- operatoren, navigatiesystemen, Google Street View,...) waarmee nog onontgonnen mogelijkheden tot gebruik voorhanden zijn;
- GIS draagt veel meer potentieel in zich dan de dagdagelijkse toepassingen die vandaag courant gebruikt worden.

Die vaststellingen zijn de aanleiding voor het Kenniscentrum (in samenwerking met de GIS-coördinatoren van de steden Aalst, Antwerpen, Gent en Leuven) voor het ontwikkelen van een aanbod. Daarbij gaan we onder meer op zoek naar bijzondere GIS-toepassingen die de centrumsteden ontwikkelden naar

aanleiding van een opdracht of beleidsvraag die op hun bureau belandde.

Belangrijk uitgangspunt voor deze workshops is dat we qua deelnemers niet alleen mikken op GIS-medewerkers maar ook hun collega's die inhoudelijk met beleidskwesties bezig zijn (wonen, veiligheid, zorg, onderwijs,...).

1.3 Draaiboek voor de ontwikkeling van een datawarehouse

Een datawarehouse combineert data en kan omschreven worden als een virtueel magazijn waarin data vanuit verschillende bronsystemen gecatalogiseerd wordt bijgehouden. Op een datawarehouse zelf kan je geen rapporten maken. Dit magazijn is nog te groot, te log. Je hebt hier nog teveel ruwe gestructureerde data die niet met elkaar in verband zijn gebracht, technische codes, ... Een datawarehouse wordt daarom verder onderverdeeld in verschillende datamarts, die je kan zien als dossierkasten. Ze bevatten elk een specifieke hoeveelheid aan gegevens, ingericht voor een specifiek doel. Elke dossierkast bevat laden met daarin telkens een reeks samengestelde dossiers die bewust en gestructureerd zijn samengesteld.

Bij het opbouwen en ontwikkelen van zo een magazijn (met zijn dossierkasten en laden) dienen veel bouwstenen en aandachtspunten in rekening gebracht te worden om tot een succesvolle implementatie te leiden.

Het draaiboek zal aanvangen met het inventariseren en documenteren van die bouwstenen en aandachtspunten. Daarbij zijn zeker aan de orde:

- De nood aan stabiele en betrouwbare bronsystemen. De structuur van het bronsysteem moet vastliggen. Elke wijziging aan de structuur heeft een mogelijke impact naar datawarehouse.
- Bronsystemen moeten gevoed worden met betrouwbare data ("crap in, crap out").

- Aanwezigheid van datawarehouse (technische component)
- Geautomatiseerde gegevensoverdracht
- Gestructureerde data
- Datakwaliteit
- Data-definitie
- Samenwerking met IT (cruciale partner).
- Samenspel rapportontwikkelaar en data-analisten
-

1.4 Ontwikkelen van 'Potentieel inzetbare ruimte in kaart (PIRK)

De Studie 'Leegstand en herbestemming, inventariserend onderzoek naar beleid en maatregelen' uitgevoerd in 2013 in opdracht van het Kenniscentrum toonde aan dat de vandaag bestaande inventarissen geen betrouwbaar noch integraal overzicht bieden van de leegstand in de steden. Eén van de aanbevelingen van deze studie was de haalbaarheid te onderzoeken van een nieuw geïntegreerd instrument dat de nodige gegevens moeten kunnen aanleveren om het beleid rond slimme stedelijke verdichting te voeren, dat verschillende gerelateerde problematieken integreert en sector-overschrijdend is.

AGIV voerde in opdracht van het Kenniscentrum dat haalbaarheidsonderzoek uit. De opdracht werd aangestuurd door een stuurgroep die is samengesteld uit ambtenaren van uiteenlopende bestuursniveaus: GIS-medewerkers van de steden Aalst, Antwerpen, Gent, Leuven, een vertegenwoordiger van de VVSG en vertegenwoordigers van Ruimte Vlaanderen en Wonen Vlaanderen.

Het haalbaarheidsonderzoek is intussen afgerond. De voornaamste vaststelling is dat de vermoedenlijst van leegstand die een aantal steden bijhouden een betere basis is om op verder te bouwen dan de gewestelijke registers. Van de bredere basis van vermoedens (met het oog op eigen beleid) komt immers slechts een gedeelte uiteindelijk terecht in de gewestelijke registers. De vermoedenlijst waarover steden beschikken bestaat bij sommigen al in de vorm van een databank, maar bij andere steden verdwijnt de informatie van zodra wordt

beslist om deze niet te gebruiken.

In 2016 zal verder gewerkt worden op de piste van de vermoedenslijsten. De stuurgroep, die in deze fase uitgebreid wordt met ruimtelijke planners, zal het plan van aanpak hiervoor uittekenen.

1.5 Gebruiksvriendelijke ontsluiting gegevens randgemeenten

De reële grenzen van het stedelijk gebied vallen al een hele tijd niet meer samen met de administratieve grenzen van de stad. Systemen laten zich niet meer stoppen aan de stadsgrenzen. Ze vergen beleid op stadsregionaal niveau, een gemeentegrensoverschrijdende benadering en de beschikbaarheid van data over gemeentegrenzen heen.

Het Kenniscentrum zal in 2016 in overleg met de studiediensten en meet&weet-cellen van de centrumsteden en VGC een inventaris opstellen die duidelijkheid schept over welke gegevens over de randgemeenten de steden nodig hebben voor het opstellen van omgevingsanalyses, beleidsvoorbereiding,...

Aansluitend zal hierover overleg opgestart worden met de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

1.6 Privacy en openbaarheid

De privacy-problematiek bij gegevensdeling van bovenlokale overheden met het lokale niveau liep in 2014 als een rode draad doorheen het eindrapport 'demografie en capaciteit'. De privacy-problematiek wordt reeds onder de loep genomen door erg gespecialiseerde en juridische fora, onderzoeksinstituten, werkgroepen,... Het Kenniscentrum zal met specialisten verkennen of we in dit thema een rol kunnen spelen.

De problematiek dient zich bovendien aan in een zeer complex en juridisch samenspel met de openbaarheid van bestuur. Het Kenniscentrum zal documenteren wat het decreet openbaarheid en het inzage-recht van raadsleden teweeg heeft gebracht op de besluitvorming en notulering van colleges en managementteams.

2. Slim verdichten

2.1 Seminarie ‘Projectontwikkeling: financiële haalbaarheid voor dummies’ op 18 april 2016

De welwillendheid om het ruimtelijk beleid van de stad in daden om te zetten botst vaak op barrières en financiële argumenten van projectontwikkelaars. Daarbij wordt geschermd met termen als afbraak-, bouw- en commercialisatiekosten die niet bij de courante kennis horen van ruimtelijke planners en stedenbouwkundige ambtenaren.

Het seminarie “Projectontwikkeling: financiële haalbaarheid voor dummies” biedt hen een basis voor een meer evenwichtige inbreng in besprekingen rond planvorming en realisatie van gebiedsontwikkelingen.

Dit seminarie – een samenwerking van het Kenniscentrum en Philippe Borremans PMV - richt zich uitsluitend tot ambtenaren en politici van lokale besturen, inclusief hun medewerkers van OCMW's en autonome stadsbedrijven.

2.2 Tijdelijk anders gebruiken en bestemmen: lancering website en studienamiddag op 23 februari 2016

Gebiedsontwikkeling is in binnen- en buitenland in transitie. Vijftien jaar geleden werden gebiedsontwikkelingen nog in hoge mate centraal aangestuurd door lokale overheden die een masterplan uitrolden. De afgelopen jaren gebeurt ontwikkeling steeds meer in overleg met diverse partijen en bewonersgroepen die de ontwikkeling stapsgewijs mee vorm geven. Steeds vaker ook wachten burgerorganisaties het langdurige (voor)ontwerp- en planproces niet meer af om projectvoorstellen te doen en een terrein of gebouw te claimen voor wijk- en buurtbehoeften en de braakgrond of leegstand met een tijdelijke invulling in te vullen.

De kleurrijke en dikwijls ook succesrijke projecten wekken steeds meer de belangstelling op van overheden en private grond- en gebouweigenaars. Het concept ‘tijdelijk gebruik’

introduceert een flexibel, strategisch (participatie) instrument voor interventies van korte duur die tegen lage kost een tastbare sociale, economische en/of culturele meerwaarde voor de omgeving helpen realiseren. Wanneer de overheid ze valideert en partieel integreert in de definitieve bestemming, betekenen ze vaak ook een reële meerwaarde voor de ontwikkeling op lange termijn.

Het Kenniscentrum bestudeerde in 2015 aan de hand van binnen- en buitenlandse voorbeelden de condities waaronder tijdelijke invullingen in Vlaanderen een volwaardig instrument kunnen worden: mogelijke functies, kritische succesfactoren, vereist wetgevend kader, kostprijs, rol van lokale overheden, administratieve vereisten,... De onderzoeksresultaten worden verwerkt in een website www.tijdelijkgebruiken.be die wordt gepresenteerd tijdens een studiedag op 23 februari.

2.3 Slim ruimtegebruik buiten de kernstad

‘Sub>urban. Reinventing the fringe.’ is een URBACT III network met als doel de verdere suburbanisatie tegen te gaan door de complexe periferie van steden te transformeren in aantrekkelijke en kwalitatieve plekken voor een toekomstige gemeenschap. Via een uitvoeringsgerichte aanpak gaat het netwerk samenwerken rond ‘transformeren’ om het bestaande intensiever te gebruiken, om sociale inclusie te bevorderen, om de relatie met de regio en de omgang met het private te herdefiniëren.

De partnersteden zijn: Antwerpen (lead partner), Solin (Kroatië), Baia Mare (Roemenië), Brno (Tsjechië), Casoria (Napels), Düsseldorf (Duitsland), Stuttgart (Duitsland), Wenen (Oostenrijk), Barcelona Metropolitan Region (Spanje) en Oslo (Noorwegen).

Binnen dit netwerk wordt in elke stad een lokaal actieplan opgemaakt. In Antwerpen gaat dit lokaal actieplan over de transformatie van de 20ste -eeuwse gordel. Vraag die voorligt, is

hoe dit gebied op een duurzame en kwalitatieve manier verdicht en vernieuwd kan worden. Het actieplan gaat op zoek naar nieuwe instrumenten, processen en goede praktijken die een antwoord bieden op de volgende vragen:

- Hoe kunnen we meervoudig ruimtegebruik stimuleren of verplichten in overheidsprojecten of private ontwikkelingen?
- Hoe kunnen we stapelen aanmoedigen om zoveel mogelijk onverharde ruimte vrij te houden?
- Hoe kunnen we perceelsoverschrijdende samenwerking stimuleren in projecten waar de stad geen of weinig eigendom heeft?
- Hoe kunnen we dichter wonen en toch kwaliteiten behouden door meer collectieve functies te voorzien?
- Hoe kan wonen in de naoorlogse wijken – naast een rijwoning in de stad en een villa in het buitengebied – een aantrekkelijk en waardig alternatief worden voor de Vlaming?
- Hoe kunnen we samenwerken met onze randgemeenten om als bondgenoten en niet als concurrenten aan stadsontwikkeling te doen?

Het Kenniscentrum meent dat het werken rond bovenstaande vragen relevant is voor alle centrumsteden en dat de goede praktijken uit de partnersteden van dit URBACT-netwerk een aanvulling kunnen zijn op het onderzoek 'Slim verdichten' uitgevoerd in opdracht van het Kenniscentrum in 2013.

3. Herbestemming kerken

3.1 Lokale begeleidingstrajecten haalbaarheidsonderzoeken herbestemming parochiekerken

Steden, gemeenten en kerkbesturen kunnen vanaf 2016 beroep doen op een begeleidingstraject voor een haalbaarheidsonderzoek voor de gedeeltelijke of volledige herbestemming van een parochiekerk. Eventueel kan het haalbaarheidsonderzoek ook duidelijkheid brengen welke keuze best gemaakt wordt uit meerdere functies die worden overwogen voor een kerkgebouw. Een haalbaarheidsonderzoek motiveert op een gevisualiseerde manier (ontwerpend onderzoek) de mogelijkheden en geeft ook een beeld van de budgettaire implicaties van een herbestemming. Het eindrapport geeft ook de volgende stappen aan en helpt het project op weg voor het vervolgtraject. Om in aanmerking te komen dienen ze zich kandidaat te stellen bij het projectbureau 'herbestemming parochiekerken', elk jaar zullen twee oproepen gelanceerd worden.

Het Kenniscentrum participeerde aan de ontwikkeling van dit project en maakt deel uit van de projectstuurgroep. Heel wat vragen over herbestemming van kerken komen na het lanceren van de website www.herbestemmingkerken.be in de mailbox van het Kenniscentrum terecht. De nodige afspraken worden gemaakt met het projectbureau over het afhandelen van deze vragen.

3.2 Leertraject ‘herbestemming van parochiekerken’ in samenwerking met Agentschap Onroerend Erfgoed, CRKC en Team Vlaams Bouwmeester

De volgende jaren verwachten we in Vlaanderen een golf nieuwe bestemmingsvoorstellen voor parochiekerken. Een groot aantal van deze kerken zijn beschermd. Dit brengt heel wat vragen met zich mee. Wat kan er en wat niet in een beschermd kerkgebouw? Welke stappen zijn nodig om een kwaliteitsvol project te realiseren?

Het Agentschap Onroerend Erfgoed wil een kader creëren waarmee zowel de eigen consultants als initiatiefnemers

van herbestemmingen aan de slag kunnen. Het Agentschap startte hiervoor een leertraject samen met het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur, het Team Vlaams Bouwmeester, het Projectbureau Herbestemming Kerken en het Kenniscentrum. Het kader dat uitgewerkt wordt met de betrokkenen op het terrein, wordt ontwikkeld aan de hand van vragen en knelpunten die opduiken bij concrete, vandaag lopende herbestemmingsprojecten voor beschermde parochiekerken. Het leertraject moet ruimte creëren voor intense dialoog en het uittesten van minder evidente opties voorbij de vandaag afgebakende grenzen van wat kan en niet kan.

Transitie en transformatie

Steden staan voor complexe transformaties die zich op diverse niveaus tegelijk dienen af te spelen (multi-level) en ook tussen vele actoren tegelijk (multi-actor). Het vraagt nieuwsoortige samenwerkingsverbanden tussen overheid, bedrijven, bewoners en organisaties in de stad.

1. Lokale begeleidingstrajecten TRAKSIS (actie- en leergericht kader voor duurzame stedelijke projecten)

Het Kenniscentrum creëerde in 2013 een interstedelijk platform dat de obstakels onderzocht die de implementatie van stedelijke transitie-initiatieven in de weg staan. VITO ontwikkelde samen met een stuurgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de centrumsteden en VGC en experts een actie- en leergericht instrument: TRAKSIS.

TRAKSIS helpt transitieprojecten te verbreden en verdiepen. Het biedt een referentiekader voor stedelijke transitie-initiatieven die gericht zijn op duurzame systeeminnovatie. Niet als een zwart-wit evaluatie- of beslissingstool, maar als een pragmatisch vertrekpunt om al doende te leren. Het helpt de steden nadenken over hoe ze het transitiepotentieel van hun projecten en/of initiatieven kunnen versterken. In 2015 werd TRAKSIS een webtool.

Het Kenniscentrum voorziet voor elke geïnteresseerde centrumstad en de VGC ook een lokaal en geïndividualiseerd TRAKSIS-coachingtraject op maat. Dit traject bestaat uit drie halve dagen begeleiding door VITO voor één stedelijk duurzaam project naar keuze. Een aantal steden hebben hun traject intussen afgerond, een aantal ronden hun traject af in 2016.

Onderstaande steden gingen in op het aanbod van een coachingtraject:

- Antwerpen: Labo XX
- Brugge: Toekomst van Brugge

- Genk: Circulaire poort Genk
- Hasselt: Map-it
- Kortrijk: 'Kortrijk Klimaatstad
- Mechelen: Battel
- Sint-Niklaas: Paterssite
- Turnhout: Bib van de Toekomst

2. Coalitiedenken en implicaties voor de bestuurlijke organisatie

Het Kenniscentrum organiseerde op vrijdag 23 oktober 2015 een seminarie voor alle centrumsteden en de VGC waarin verslag werd gebracht van een veldonderzoek in de stad Gent over de relatie tussen een reeks burgerinitiatieven (tijdelijke invullingen en andere projecten) en de stedelijke overheid. Dat leverde een vrij indringend beeld op van de verwevenheid van de relaties in het veld en verrijkte onze kennis van wat tot nu toe vrij algemeen als 'de tussenruimte' werd omschreven. Het toonde bijvoorbeeld aan hoe belangrijk de rol van professionals is als 'brokers' in deze relatie; we merkten ook hoe politici op cruciale momenten het verschil kunnen maken; we zagen interessante variaties tussen de soorten initiatieven en het stadsbestuur. We merkten ook hoe burgerinitiatieven die zelf hun toegang tot de stedelijke overheid moeten regelen, vaak wel botsen op verschillende systemen en routines in de verschillende stedelijke diensten.

Het Kenniscentrum heeft zich ondertussen als ondersteunende partner opgegeven van het in het begin van 2016 gestarte

SBO – IWT onderzoek over het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen. Dit onderzoek zal het geschikte kader bieden om ruimer en diepgaander onderzoek te organiseren over de veranderingen in en van het maatschappelijk middenveld en de veranderende verhoudingen met de stadsbesturen. Het onderzoek loopt over vier jaar. De verhouding met de (Vlaamse en lokale) overheid is een centrale as van het programma. Na een inlooperperiode zal vastgelegd worden waar en hoe dit onderzoek ook in de steden vorm zal krijgen. De afspraak is dat daarover wordt gerapporteerd in het dagelijks bestuur van het Kenniscentrum en dat het Kenniscentrum mee als intermediair optreedt om het niveau van de steden in het onderzoek te betrekken en resultaten te valoriseren. De valorisatie in overleg met de gebruikers is immers het basiskenmerk van dit soort onderzoek. Het Kenniscentrum zal mee als valorisatieplatform functioneren.

3. Uitbouw Dynamische Energieatlas voor steden en regio's

In het kader van het EU-project 'Step-up' voerde VITO een onderzoek van beperkte omvang uit met als uitgangspunt de vraag 'hoe een energieatlas er uit kan zien (die relevant is voor lokale besturen) en hoe we die in Vlaanderen kunnen maken?'. In opdracht van Ruimte Vlaanderen en de provincies Vlaams-Brabant en Limburg ontwikkelde VITO een eerste aanzet voor deze energieatlas.

Verschillende steden signaleerden dat deze tool net is wat ze nodig hebben in het kader van de stedelijke planningstools voor energie. De vraag van de centrumsteden was dan ook of deze energieatlas ontsloten kan worden naar het lokale niveau. Heel veel steden zijn immers voor hun grondgebied eigen tools aan het ontwikkelen. Een gemeenschappelijk kader gevoed vanuit dezelfde basisinformatie zou een grotere afstemming tussen

de beleidsniveaus kunnen bewerkstellingen en zou ook de effectiviteit van het beleid kunnen versterken.

In de loop van 2015 is het Kenniscentrum gestart met een werkgroep met vertegenwoordigers van de centrumsteden aangevuld met Ruimte Vlaanderen, het departement Leefmilieu-Natuur-Energie en Guy Engelen van VITO. Bedoeling is om deze werkgroep ook in 2016 periodiek samen te brengen om een beter zicht te krijgen op de lopende initiatieven aangaande 'ruimtelijke energieplanning' en de toepasbaarheid van de ontwikkelde instrumenten zoveel mogelijk af te stemmen op de lokale noden in de steden.

Europa in de Vlaamse centrumsteden – de Vlaamse centrumsteden in Europa

Europa is geen buitenland meer. Het verscherpt toezicht van de Europese Commissie op onze begroting, steun voor grootschalige demonstratieprojecten voor energie-efficiënte steden, de voorstellen van richtlijnen m.b.t. overheidsopdrachten, luchtkwaliteit, circulaire economie... het zijn enkele voorbeelden van de manier waarop de EU de beleidsruimte van de centrumsteden beïnvloedt. De Vlaamse

steden moeten optimaal gebruik maken van de opportuniteiten die Europa biedt. Het Kenniscentrum werkt sinds 2009 aan een traject om de Vlaamse steden te ondersteunen in hun Europawerking en kennismanagement rond Europese projectwerking te bevorderen.

1. Interstedelijke reflectiegroep Europa / Intervisie

Sinds de opstart in 2008 van een Interstedelijke reflectiegroep met Europese deskundigen uit zowel de stedelijke administraties als de OCMW's zet het Kenniscentrum in op de opportuniteiten die zich aandienen rond Europa. De Interstedelijke reflectiegroep Europa is doorheen de jaren uitgegroeid tot een belangrijk netwerk van Europawerkers uit de centrumsteden. Als voorbereiding op de reflectiegroepen neemt het Kenniscentrum gericht deel aan consultatie- en netwerkmomenten georganiseerd door de Europese instellingen en/of regiobureaus.

Interstedelijke kennisuitwisseling als opstap naar een efficiëntere Europawerking in elke stad afzonderlijk is vanzelfsprekend belangrijk. Om hieraan tegemoet te komen wordt afgesproken om aansluitend op de reflectiegroep een beknopt programma samen te stellen waarin bijvoorbeeld wordt gefocust op goedwerkende instrumenten (financieel-technische opvolging van Europese projectdossiers, strategieën om Europese subsidies/netwerken te promoten bij bestuurders...) of vastgestelde moeilijkheden (informatie-doorstroming, cofinanciering...).

2. Gezamenlijke projectdiening

Het Kenniscentrum wou de haalbaarheid onderzoeken om samen met geïnteresseerde centrumsteden in te dienen op één

of twee Europese calls (bijv. in het kader van Interreg). Op basis van gemeenschappelijke projectambities werden verschillende oproepen gescreend in functie van eventuele indiening. Het Kenniscentrum faciliteerde deze samenwerking tussen de centrumsteden. De theorie kreeg zo een praktisch gezicht en via 'learning by doing' kregen de minder ervaren Europawerkers inzicht in de werkwijze van meer ervaren steden.

- Onder impuls van het Kenniscentrum, werd een voorstel met betrekking tot 'collectieve energierenovatie van particuliere woningen' opgesteld en ingediend bij het Interreg-secretariaat Twee Zeeën in februari 2015. De conceptnota werd in eerste fase niet weerhouden. In de daaropvolgende maanden werd het voorstel verder verfijnd en het partnerschap stevig uitgebreid. Op 4 januari 2016 is een nieuwe projectaanvraag, Triple-A, ingediend.
- Mede op initiatief van het Kenniscentrum hebben de Vlaamse overheid (dienst klimaat en het Vlaams Energie Agentschap) en de steden Antwerpen, Gent en Mechelen samen met het Waals gewest op 10 oktober een projectvoorstel, BE-REEL!, ingediend bij het Europese programma Life+. Het voorstel dat is ingediend focust op de renovatie van gebouwen en zal in Vlaanderen gekoppeld worden aan het Renovatiepact. Uit het Renovatiepact zal een concreet, uitvoerbaar actieplan gedestilleerd worden en dit zal aangevuld worden met concrete renovatie-acties in de steden. De conceptnota werd door de Europese Commissie positief geëvalueerd en op 15 april 2016 dient

het consortium een volledig uitgewerkt projectvoorstel over te maken.

De ingediende projectaanvragen BE-REEL! (Life+) en Triple-A (Interreg 2 Zeeën) worden verder opgevolgd. De haalbaarheid wordt onderzocht om met een nieuw consortium van centrumsteden een voorstel uit te werken voor extra Europese projectfinanciering.

3. EU-vorming

De reflectiegroep onderschrijft het voorstel van het Kenniscentrum om te onderzoeken of er, naar analogie met de VNG, rond het onderzoeksprogramma van de EU, nl. Horizon 2020, een opleiding kan worden ingericht. Op basis van de feedback van de VNG over deze vorming en de discussie binnen de reflectiegroep wordt beslist een beperkt programma uit te werken waarin vooral uiteenlopende praktijkgetuigenissen aan bod kunnen komen. De volgende projecten kunnen daarin zeker al een plek krijgen: Smart Cities-project 'Step-up', Civitas-project Gent.

4. De stedelijke dimensie in EU-beleid

4.1. EU Urban Agenda

Er gaan steeds meer stemmen op om EU-beleid aan te passen aan de realiteit van steden. Heel wat stakeholders vragen een échte Europese stedelijke agenda. Zowel Europese Commissie (DG REGIO), Europees Parlement (REGI-commissie + Urban Intergroup) als de lidstaten (UDG/Urban Development Group) zijn betrokken bij de voorbereidingen van de Urban Agenda. De discussie onder de lidstaten wordt in 2016 geleid door Nederland en Slowakije als voorzitters van de Europese Raad.

Het opzet van de EU Urban Agenda is multilevel partnerships te creëren rond thema's die de steden bijzonder aanbelangen. Het is niet de bedoeling om daarmee nationale of regionale

beleidsmaatregelen te ontwikkelen, wel om gemeenschappelijke doelstellingen en werkmethodes te ontwikkelen waarbinnen ieder beleidsniveau volgens de eigen specificiteit acties kan ondernemen. Op dit ogenblik worden 4 partnerschappen (kinderarmoede, huisvesting, luchtkwaliteit, integratie van migranten en vluchtelingen) in de steigers gezet die bestaan uit vertegenwoordigers van de Commissie, de lidstaten, steden, experts en Europese stedelijke netwerken. De selectie van de steden zal mede door de Europese stedennetwerken gebeuren. De stad Kortrijk is geïnteresseerd om een rol op te nemen in het partnerschap rond Kinderarmoede dat vanuit de POD Maatschappelijke Integratie mee is opgestart.

Er is afgesproken dat de reflectiegroep Europa de EU Urban Agenda verder blijft opvolgen en als forum zal dienen om enerzijds de partnerschappen (met eventueel Belgische actoren) te voeden en kennis en inzichten die er tot stand komen ook te verspreiden onder de Vlaamse centrumsteden.

4.2. Gestructureerd overleg met de Belgische Europese parlementsleden

Het Kenniscentrum zal in samenwerking met Vleva en VVSG op 17 mei 2016 een overleg met en bezoek aan de Belgische Europese parlementsleden organiseren in functie van actuele Europese dossiers (bijv. de EU Urban Agenda) en lopende projectambities van de centrumsteden. Het Kenniscentrum zal in samenwerking met Vleva en VVSG een voorstel opmaken waarbij de werkzaamheden van de MEP's (leden van het Europees Parlement) worden gekoppeld aan de prioriteiten van de EU urban agenda (nl. better regulation, better funding, better knowledge). De vaststelling in de centrumsteden is namelijk dat de EU urban agenda op vandaag onvoldoende concreet is. Het opzet van het overleg is dan net om op basis van de activiteiten van de parlementairen te kijken hoe de EU urban agenda concreet en inhoudelijk kan worden gemaakt.

De reflectiegroep vindt het zinvol om bij deze ontmoeting ook

bestuurders van de centrumsteden uit te nodigen. Belangrijk is dan wel dat er wordt geïnvesteerd in een stevig dossier waarbij de lokale belangen (voor schepenen en burgemeester) en Europese belangen (voor de MEP's) duidelijk geïdentificeerd kunnen worden. Positief argument voor nauwere samenwerking is in elk geval dat regelgeving verbetert als lokale besturen betrokken worden. Het Kenniscentrum zal met het oog op de verdere voorbereiding van deze ontmoeting het kader en de klemtonen van dit 'dossier' samen met Vleva en VVSG verder vorm geven.

4.3. Belanghebbendenmanagement Internationaal Vlaanderen

Op uitnodiging van het departement Internationaal Vlaanderen zal het Kenniscentrum deelnemen aan het 'Belanghebbendenmanagement Internationaal Vlaanderen' (d.i. het capteren en analyseren van de visie van externe belanghebbenden, in functie waarvan aanbevelingen worden geformuleerd aan de directieraad van het departement, het managementcomité van het beleidsdomein iV en/of de bevoegde minister). Concrete dossiers waarin het Kenniscentrum in 2016 betrokken wordt zijn de uitbreiding van het Vlaams diplomatiek netwerk en het EU-vrijhandelsverdrag met de VS (TTIP)

4.4. Welken kansen bieden EFSI en EIB voor Vlaanderen en de centrumsteden?

De reflectiegroep stelt vast dat de verschuiving binnen de EU van 'subsidies' naar 'leningen' zich verder doorzet. De mogelijkheden om EFSI (European Fund for Strategic Investments) in te zetten in een individuele centrumstad worden als gering ingeschat, omdat:

- het investeringsvolume de budgettaire mogelijkheden van een enkele stad overstijgen
- de tarieven die worden gehanteerd niet wezenlijk verschillen van de interesten die courant gelden

- de ESR verplichtingen het moeilijk maken voor lokale besturen om grootschalige investeringen te doen

De reflectiegroep ziet eventueel wel kansen als er projecten van verschillende steden worden 'geassembleerd'. Ook kan het interessant zijn de Participatie Maatschappij Vlaanderen – het contactpunt met betrekking tot EFSI – hieromtrent te bevragen. Op basis van de feedback van zowel PMV als de reflectiegroep en geruggensteund door een aantal lopende initiatieven (o.a. binnen Eurocities, het Overleg Centrumsteden Financiën of via het ingediende H2020-project 'Falco') zal het Kenniscentrum een plan van aanpak opmaken.

5. Europeanisering in partnerschap

Naast de activiteiten die het Kenniscentrum zelf heeft geïnitieerd, wordt er ook sterk ingezet op (lopende) samenwerking(en). Afgelopen jaren zijn er diverse partnerschappen op gang gekomen die het Kenniscentrum verder wil uitbouwen om de Europeanisering van de centrumsteden in een stroomversnelling te brengen:

- Steden kunnen op verschillende actoren (Vleva, VVSG, Team Stedenbeleid, Kenniscentrum,...) beroep doen voor verschillende vormen van belangenbehartiging (lobbywerk, kennismakelaar, aangever potentiële financieringspistes...). Gezien de beperkte capaciteit bij de verschillende spelers is het zaak zoveel mogelijk te streven naar helderheid en complementariteit zodat alle cruciale domeinen worden afgedekt en dubbelwerk vermeden. Het coördinatie-overleg tussen Vleva, VVSG en het Kenniscentrum (en eventuele andere partijen) wordt aangegrepen om tot een heldere taakverdeling en duidelijke werkafspraken te komen.
- JPI Urban Europe-matchmaking event. Joint Programming is een instrument dat in 2008 door de Europese Commissie is opgericht met als doel onderzoek en innovatie te versterken via de vrijwillige samenwerking tussen verschillende lidstaten die hun onderzoeksgelden gebundeld inzetten.

Het Joint Programming Initiative Urban Europe (<http://jpi-urbaneurope.eu/>) is in 2010 opgestart om Europees onderzoek en innovatie te versterken in het domein van stadsontwikkeling. Tot dusver zijn er twee calls gelanceerd waarop Europese consortia, bestaande uit onderzoeksinstituten en steden, konden indienen. Om de kennisbehoeftes van steden in de toekomst beter aansluiting te laten vinden op de expertise van Belgische (en op termijn ook buitenlandse) onderzoeksinstituten zal het Kenniscentrum een matchmaking event inrichten die deze partijen samenbrengt. Zo kan nauwere samenwerking tot stand komen met het oog op nieuwe JPI Urban Europe-calls of soortgelijke Europese onderzoeksinitiatieven.

- Deelname aan het Vlaams Netwerk Burgemeestersconvenant, een forum voor steden en gemeenten waar de stand van zaken van het Burgemeestersconvenant in Vlaanderen nu en in de toekomst besproken wordt.
- In het kader van de Benelux-samenwerking 'Urbiscoop' werkt het Kenniscentrum samen met steden en centrale overheden uit België, Nederland, Luxemburg, Duitsland (Noordrijn - Westfalen) en Frankrijk (Nord Pas de Calais) rond het thema: 'Energie-efficiëntie in de gebouwde omgeving'.

6. Actualisering Europese projectendatabank

Veel Vlaamse steden zijn vandaag onvoldoende op de hoogte van de Europese projecten die in andere centrumsteden worden opgestart. Nochtans wordt men vaak met dezelfde uitdagingen geconfronteerd en kan men door kennis en ervaringen te delen zorgen voor een betere afstemming en dubbel werk vermijden. Het Kenniscentrum zette in 2010 een Europese projectendatabank op, die de uitwisseling tussen de centrumsteden stimuleert, de zoektocht naar geschikte partners voor nieuwe projecten vereenvoudigt en bijdraagt tot de analyse van de Europese projectwerking in Vlaanderen. Tot dusver werden er 126 projecten geregistreerd.

Nu de verschillende subsidieprogramma's in deze programmaperiode (2014-2020) stilaan op kruissnelheid komen en de centrumsteden nieuwe projectfinanciering in het vooruitzicht hebben, zal het Kenniscentrum de Europese projectendatabank verder actualiseren.

Wonen in de stad

1. Hefbomen en instrumenten om het lokaal sociaal woonbeleid te regisseren

De centrumsteden evalueerden bij het afronden van de eerste samenwerkingsovereenkomst de mogelijkheden om de stedelijke regierol inzake het lokaal sociaal woonbeleid te voeren als onvoldoende en beslisten tot een continuering van dit thema in de meerjarenplanning 2012-2016. Centrumsteden gaven aan dat ze regisseur willen zijn van hun lokaal sociaal woonbeleid maar dat ze daarvoor niet altijd over de nodige hefbomen en instrumenten beschikken. In 2013 werd een verkennende studie uitgevoerd die naging waar de grootste knelpunten liggen en welke oplossingspistes haalbaar zijn. De aangehaalde knelpunten en (voorlopige) resultaten werden in 2013 tussentijds voorgelegd aan een expertenpanel (VMSW, Wonen Vlaanderen, kabinet minister bevoegd voor Wonen, Ruimte Vlaanderen en Visitatie Sociale Huisvestingsmaatschappijen) waar aangegeven werd dat er op dat moment heel wat in beweging was in de wetgeving en financiering van het sociaal wonen. Intussen zijn in 2014 ook een nieuwe Vlaamse Regering en een nieuwe bevoegde minister aangetreden die eigen beleidskeuzes maken en beleidsaccenten leggen.

Het lijkt aangewezen bij de centrumsteden af te toetsen of de vaststellingen en knelpunten geformuleerd eind 2013 nog overeind blijven en aansluitend opnieuw een overleg te organiseren met de bevoegde Vlaamse actoren.

2. Coördinatie adviezen

Op lokaal niveau is er nood aan eenduidig advies dat aan een initiatiefnemer wordt overgemaakt. Zowel voor grote en kleine projecten is het belangrijk om een gedeelde verantwoordelijkheid te creëren en om een project als een geheel te beoordelen en niet op alle items apart. Het aanstellen van een procescoördinator binnen de stedelijke administraties kan daarin een belangrijke stap zijn. Hij/zij fungeert dan als centraal aanspreekpunt die niet enkel de eigen diensten maar ook de brandweer, monumentenzorg,... opvolgt en kan aansturen. Het Kenniscentrum ontwikkelt in samenspraak met de centrumsteden een draaiboek om tot gecoördineerde adviezen te komen.

Andere opdrachten

Trefdag Sociaal 2016 en Trefdag Voedsel

In het kader van de complementaire samenwerking met VVSG zal het Kenniscentrum voor de Trefdag Sociaal op 26 april en de Trefdag rond Voedsel op 30 september 2016 telkens een sessie organiseren met een specifieke stedelijke dimensie.

Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie

Het Kenniscentrum volgt de ministeriële initiatieven op het niveau van de Vlaamse Regering. Wanneer beleidsinitiatieven kwesties betreffen die raakpunten kennen met de thema's in dit jaarplan, wordt in overleg met het dagelijks bestuur bepaald of en welke initiatieven zich opdringen.

Het Kenniscentrum werd uitgenodigd om deel te nemen aan onderstaande initiatieven van de Vlaamse overheid en ging in op die uitnodigingen:

- Deelname experten team voor de actualisatie van de visiematrix van de stadsmonitor van het Agentschap Binnenlands Bestuur - Afdeling Beleid Steden, Brussel en Vlaamse Rand
- Deelname aan het 'Belanghebbendenmanagement Internationaal Vlaanderen' van het departement Internationaal Vlaanderen
- Deelname denktank klimaatbestendig Vlaanderen van departement Leefmilieu, Natuur & Energie
- Deelname aan begeleidingscommissie voor het Leertraject 'herbestemming van parochiekerken' in samenwerking met Agentschap Onroerend Erfgoed, CRKC en Team Vlaams Bouwmeester
- Deelname jury projectideeën lokaal duurzaam materialenbeheer van de OVAM
- Deelname afstemmingsvergaderingen gebouwenregister (AGIV), TERRA (VEB), VLOK (Wonen Vlaanderen) digitale bouwaanvraag/omgevingsloket en PIRK - Potentieel inzetbare ruimte in kaart (Kenniscentrum Vlaamse Steden)
- Deelname kernteam voor de uitwerking van het operationele werkprogramma "gebiedsontwikkeling in regio's" van Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
- Deelname stuurgroep studie 'Kwantificeren van hergebruiksmogelijkheden van leegstaande en onderbenutte panden in Vlaanderen' van Ruimte Vlaanderen

Colofon

redactie Kenniscentrum Vlaamse Steden

vormgeving Zeppo

© foto's Coverbeeld : Sigrid Spinnox
pagina 9 : www.toerismekortrijk.be
pagina 12 : Gert Swillens
pagina 19 : Stef Declerk
pagina 22 : Facebook European commission
pagina 27 : Lander Loeckx
pagina 30 : beeldenbank Gent

*Er is geen moeite gespaard om de auteursrechten van het fotomateriaal te traceren,
wanneer u echter denkt rechthebbende te zijn gelieve dan de uitgever te contacteren.
v.u. Linda Boudry, Kenniscentrum Vlaamse Steden, Paviljoenstraat 9, 1030 Brussel*

v.u. Linda Boudry, Kenniscentrum Vlaamse Steden
Paviljoenstraat 9, 1030 Brussel